17 ta' Ġunju, 1994

Imħallfin: -

Onor. Joseph A. Filletti B.A., LL.D., A.R.Hist.S. - Aġent President
Onor. Albert Manchè LL.D.
Onor. Noel V. Arrigo LL.D.

Carmela armla ta' Giuseppe Bugeja, Ġanna mart Wiġi Bugeja, Pauline mart Salvatore Agius, Mary mart Angelo Cilia, Rose mart Pawlu Gatt, Joseph, Charles, Anthony u Nazzareno aħwa Bugeja

versus

Onorevoli Prim Ministru in rappresentanza tal-Gvern ta' Malta u għall-interess li jista' jkollu Isidoro Agius

Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem - Ritrattazzjoni - Rikuża - Imħallef - Smigħ Xieraq

Ir-rikorrent allega li in kwantu r-ritrattazzjoni setgħet tinstema' mill-istess Imħallfin li semgħu l-kawża fl-ewwel lok kien jilledi d-dritt tiegħu għal smigħ xieraq. Il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili laqgħet it-talbiet tar-rikorrent u ddikjarat li l-kliem ta' l-art. 814 tal-Kap. 12 fir-rigward tas-sub-art. (i) u (1) ta' l-art. 811 ta' l-istess Kapitolu li jippermetti lill-istess imħallfin li qatgħu s-sentenza li jippresjedu l-kawża ta' ritrattazzjoni kienu jivvjolaw id-dritt tar-rikorrent għall-smigħ xieraq. Il-Qorti Kostituzzjonali kkonfermat fir-rigward ta' l-art. 811(i) u rrevokat fir-rigward ta' l-art. 811(1).

Il-Qorti: -

Din hija deċiżjoni wara appell li sar permezz ta' żewġ rikorsi

separati u li ġew ippreżentati mill-intimati fuq imsemmijin minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-21 ta' Jannar 1994 fil-kawża fl-ismijiet premessi;

Fir-rikors ta' l-appell ta' l-Onorevoli Prim Ministru huwa ppremetta:

Illi b'rikors fil-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-22 ta' April, 1993, ir-rikorrenti appellati ppremettew:

1. Illi huma għandhom kawża ta' ritrattazzjoni pendenti quddiem il-Qorti ta' l-Appell, ibbażata fuq l-artikoli 811(i) u 811(*l*) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, fl-ismijiet "Isidoro Agius *vs* Giuseppe Bugeja *et*" (Ritrattazzjoni Nru. 349/92);

2. Illi din il-kawża tinsab differita għas-sentenza tas-26 ta' April, 1993 quddiem l-istess imħallfin illi ddeċidew il-kawża oġġett tar-ritrattazzjoni tal-11 ta' Ġunju, 1992;

3. Illi l-esponenti jsostnu illi l-imsemmija Qorti ta' l-Appell, kif hija kkostitwita ma tistax tiddeċidi l-kawża ta' ritrattazzjoni, *nonostante* dak li jgħid l-artikolu 814 tal-Kodiċi msemmi, u dan għall-istess raġunijiet mogħtija fis-sentenza "Frank Cachia *vs* Onor. Prim Ministru *noe et*" tat-28 ta' Settembru, 1990 li rrigwardat l-artikolu 811(e) (applikazzjoni ħażina tal-liġi);

4. Illi l-esponenti jsostnu illi fil-każ preżenti, ċjoè ta' ritrattazzjoni fuq il-bażi ta' l-artikoli 811(i) u 811(*l*), hemm l-istess raġunijiet bħal fil-kawża deċiża fit-28 ta' Settembru, 1990, biex l-istess Imħallfin li taw is-sentenza ta' l-Appell ma jiddeċidux

il-kawża ta' ritrattazzjoni, ċjoè billi f'għajnejn l-applikanti jista' jkun hemm dubju dwar l-imparzjalità tal-Qorti;

5. Illi għalhekk l-artikolu 814, a rigward ta' l-artikoli 811(i) u 811(*l*) imur kontra d-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti sanċit mill-artikolu 8(*l*) fl-ewwel skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987;

6. Għaldaqstant l-esponenti talbu bir-rispett li dik l-Onorabbli Qorti jogħġobha:

(1) Tiddikjara illi l-kliem ta' l-artikolu 814 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili "u jistgħu joqogħdu l-istess Imħallfin jew Maġistrati", jivvjolaw id-dritt fundamentali ta' l-esponenti sanċit fl-artikolu 6(1) fl-Ewwel Skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987, u dan fir-rigward tas-subartikoli (i) u (*l*) ta' l-artikolu 811 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, u konsegwentement is-smigħ tal-kawża ta' ritrattazzjoni mill-istess Imħallfin li ddeċidew is-sentenza fuq imsemmija tal-11 ta' Ġunju, 1992 jivvjola wkoll id-dritt fundamentali ta' l-esponenti sanċit mill-artikolu 6(1) fl-ewwel skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987; u

(ii) Tagħti dawk ir-rimedji kollha neċessarji, tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawn l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis sabiex id-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti fuq imsemmija jiġu protetti u salvagwardati anke jekk hemm bżonn billi tiddikjara nulla l-imsemmija parti ta' l-artikolu 814 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili fuq iċċitata fil-konfront u għar-rigward is-subartikoli (i) u (*l*) ta' l-artikolu 811 ta' l-istess Kodiċi;

Bl-ispejjeż kontra l-intimati;

Illi b'risposta ta' l-4 ta' Mejju, 1993, l-esponent wieġeb illi l-artikolu 814 tal-Kap. 12 jgħid li f'ritrattazzjoni "**jistgħu joqogħdu**" l-istess Imħallfin jew Maġistrati"; dan l-artikolu ma jgħidx li **għandhom joqogħdu** u għalhekk għandhom ikomplu japplikaw għal dik is-sitwazzjoni l-provvedimenti ta' l-artikolu 734 fejn ikun il-każ;

Jidher *prima facie* illi fejn ir-ritrattazzjoni ssir taħt il-paragrafu (e) ta' l-artikolu 811 għandhom japplikaw il-provvedimenti ta' l-artikolu 734, fil-waqt li dak l-artikolu ma japplikax fil-każ tal-paragrafi (ċ), (h), (i), (j) jew (*l*);

Għaldaqstant l-esponent fil-waqt li hu joqgħod għas-savju ġudizzju ta' dik l-Onorabbli Qorti dwar jekk il-proċess imsemmi mir-rikorrent għandux ikompli jinstema' mill-Qorti kif komposta, jissottometti illi l-imsemmi artikolu 814 tal-Kap. 12 korrettament interpretat u applikat ma jilledi ebda wieħed mid-drittijiet tar-rikorrent imsemmi minnu;

Bl-ispejjeż;

Illi b'sentenza tal-21 ta' Jannar 1994, l-ewwel Onorabbli Qorti laqgħet it-talbiet tar-rikorrenti appellati bl-ispejjeż kontra l-intimati appellanti ugwalment bejniethom;

Illi l-appellant Onor. Prim Ministru ħass ruħu aggravat b'dik is-sentenza u interpona appell minnha fuq aggravji li ser jissemmew aktar 'il quddiem;

Għalhekk l-appellant talab li dina l-Onorabbli Qorti joġgħobha tirrevoka s-sentneza ta' l-ewwel Onorabbli Qorti fl-ismijiet premessi tal-21 ta' Jannar, 1994, u minflok tiddikjara

li r-rikorrenti appellati kellhom disponibbli favur tagħhom ir-rimedju idoneju fiċ-ċirkostanzi, tar-rikuża ta' l-Imħallfin, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra tagħhom;

Sar ukoll rikors ta' l-Appell minn Isidoro Agius fejn wara li għamel mill-ġdid riferenza għar-rikors promotur tat-22 ta' April 1993 ta' l-appellati Bugeja, għar-risposta ta' l-appellant Prim Ministru u tiegħu u wara li ppremetta illi l-esponenti ħass ruħu aggravat b'din id-deċiżjoni, għalhekk interpona l-appell odjern u semma l-aggravji tiegħu li ser jiġu msemmijin u kkunsidrati aktar 'il quddiem fil-korp ta' dina d-deċiżjoni;

Dan l-appellant ukoll talab sabiex din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tħassar u tirrevoka s-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tal-21 ta' Jannar 1994 fil-kawża fl-ismijiet premessi u dan billi tiċħad l-istanza tar-rikorrenti – bl-ispejjeż kontrihom;

Rat ir-risposta ta' l-appellati Carmela armla ta' Giuseppe Bugeja, Ġanna mart Wiġi Bugeja, Pauline mart Salvatore Agius, Mary mart Angelo Cilia, Rose mart Pawlu Gatt, Joseph, Charles, Anthony u Nazzareno aħwa Bugeja, għar-rikors ta' l-appell ta' Isidoro Agius, li biha wieġeb illi s-sentenza li minnha hemm appell hija ġusta u timmerita konferma u r-raġunijiet tiegħu l-għala l-appell għandu jiġi miċħud;

Rat l-atti kollha tal-kawża u semgħet lid-difensuri tal-partijiet;

Ikkunsidrat li permezz ta' l-imsemmija deċiżjoni mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, iż-żewġ talbiet ta' l-appellati Bugeja *et* ġew milqugħin, u dawn kienu jikkomprendu;

1. Dikjarazzjoni illi l-kliem ta' l-art. 814 tal-Kap. 12 "u jistgħu joqogħdu l-istess Imħallfin jew Maġistrati" jivvjolaw id-dritt fundamentali ta' l-esponenti sanċit fl-art. 6(i) fl-Ewwel Skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987 u f'dan ir-rigward tas-sub-art. (i) u (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12, u konsegwentement is-smigħ ta' kawża ta' ritrattazzjoni mill-istess Imħallfin li ddeċidew is-sentenza fuq imsemmija tal-11 ta' Ġunju 1992 jivvjola wkoll id-dritt fundamentali ta' l-esponenti (Carmela Bugeja *et)* sanċit mill-art. 6(1) ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987; u

2. Tagħti dawk ir-rimedji kollha neċessarji, tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis sabiex id-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti fuq imsemmija jiġu protetti anki jekk hemm bżonn billi tiddikjara nulla l-imsemmija parti ta' l-art. 814 tal-Kap. 12 fuq iċċitata fil-konfront u għar-rigward is-sub-art. (i) u (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili;

Illi l-appellant Onor. Prim Ministru avanza tliet lanjanzi bħala aggravji tal-preċitata sentenza li in suċċint kienu:

(1) Li ġiet miżinterpretata u kien hemm applikazzjoni ħażina tas-sentenza fil-kawża "Frank Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" mogħtija minn din il-Qorti fl-10 ta' Ottubru 1991, kif diversament komposta;

(2) Li l-ewwel Qorti injorat għal kollox it-teżi tiegħu li l-appellati Bugeja *et* kellhom disponibbli favurihom ir-rimedju ordinarju tar-rikuża li kien wieħed effettiv u potenzjalment b'eżitu favorevoli;

(3) Li l-ewwel Qorti influwenzat ħafna ruħha bl-emendi

proposti fil-*"White Paper:* dwar tibdil fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili";

Illi inoltre fir-rikors ta' l-appell intavolat minn Isidoro Agius, ġew avanzati s-segwenti aggravji;

(1) Li l-ewwel Qorti ma avanzat l-ebda argument wieħed notevoli għaliex fil-fehma kkonsiderata tagħha n-nuqqas ta' astensjoni ta' l-Imħallfin dwar l-art. 811(i) u (*l*) jiksru d-dritt fundamentali ta' l-appellati sanċit fl-art. 6(1) ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att XIV ta' l-1987;

(2) Li ma sarx apprezzament mistħoqq tas-sentenza "Frank Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" li kienet ċirkoskritta għall-art., 811(e);

(3) Li messha l-ewwel Qorti ħadet il-monitu espress fis-sentenza **Salomone *et vs* Dingli** mogħtija mill-Qorti ta' l-Appell fit-13 ta' Ottubru 1992, u mhux ma tikkondividix l-istess, li wieħed għandu jevita l-estrem "li jiddubita mill-kapaċità jew l-integrità tal-ġudikant li jiddistingwi bejn l-abjad u l-iswed";

(4) Li l-ewwel Qorti ma tantx tat wisq affidament għall-osservazzjoni magħmulha fis-sentenza "Formosa *vs* Direttur tas-Sigurtà Soċjali, Appell Ċivili ta' l-4 ta' Mejju 1992 fis-sens li "sentenza tal-Qorti fuq punt ta' dritt għandha *per regola* tiġi segwita.....għax diversament ikollok anarkija";

(5) Li stabbilit il-premess meta wieħed jeżamina attentament is-subinċiżi (i) u (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12 ma jidhirx li huwa l-każ illi jista' jiġi dedott *simpliciter* li jekk l-istess ġudikanti jonqsu li jastjenu dawk ikunu qed jivvjolaw xi dritt

fundamentali kif ġie deċiż mill-ewwel Qorti;

Illi l-Qorti ħadet kont approfondit tal-kliem testwali li jikkomprendu s-sub-artikoli (i) u (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12, u kkomparathom mas-subartikolu (e) ta' l-istess artikolu u dan fid-dawl tas-sottomissjonijiet kollha li saru mill-partijiet, fil-kuntest tad-deċiżjonijiet ta' dawn il-Qrati għal-liema wkoll saret riferenza u dan dejjem fl-ambitu ta' dak li qegħdin jitolbu l-appellanti u tar-risposti mogħtijin mill-appellati Bugeja. Ma hemmx dubju li l-leġislatur, konxju mid-diffikultajiet li neċessarjament jinqalgħu jew jistgħu jinqalgħu fi proċeduri ta' ritrattazzjoni, qagħad attent li ma jobbligax lill-ġudikant li quddiemu tkun diġà nstemgħet u deċiża l-kawża li bilfors jismagħha hu mill-ġdid fil-każ li terġa' tiġi quddiemu. Għalhekk skond l-art. 814 tal-Kap. 12 hemm biss li ġudikanti f'tali eventwalità "jistgħu joqogħdu". Minbarra dan hemm ukoll il-fakoltà li l-partijiet jew waħda minnhom, titlob ir-rikuża tiegħu jew tagħhom. Illi **minkejja dana kollu,** din il-Qorti, kif diversament ippresjeduta, fid-deċiżjoni tagħha tad-29 ta' Settembru 1990 fil-kawża "Frank Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" xorta waħda ħasset u ddeċidiet li in kwantu jikkonċerna s-subartikolu (e) ta' l-art. 811 li jipprospetta każi ta' applikazzjoni ħażina tal-liġi, ma jistax ikun li r-ritrattazzjoni ssir mill-istess ġudikant li jkun qata' l-kawża;

Illi kuntrarjament għal dak li ġie sottomess miż-żewġ appellanti, l-ewwel Qorti tagħmel sew dak li ġie ddeliberat u deċiż fis-sentenza "Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" fuq imsemmija u meta hija estendiet għall-istess raġunijiet ir-***ratio deċidendi*** għas-subartikoli (i) u (l), ukoll, dana għamlitu konxjament u konsapevolment mingħajr l-allegata miżinterpretazzjoni msemmija mill-appellant Onor. Prim Ministru. Jidher ovvju li

s-sentenza "Cachia *vs* Prim Ministru *et*" ma setgħetx testendi d-deċiżjoni tagħha biex tkopri l-art. 811 *in toto* għaliex ma kinitx qiegħda tiġi mitluba biex tagħmel hekk u kwindi ma setgħetx temana deċiżjoni li tkun ***ultra petita***. Għalhekk hija qalet li bid-deċiżjoni tagħha ma jfissirx "li hu hekk fil-każijiet l-oħra kollha li jissemmew fl-art. 811....." Ma qalitx li **ma jistax ikun hekk** imma li m'għandux jittieħed li tali deċiżjoni tolqot l-artikolu sħiħ;

Illi jirriżulta wkoll li bejn is-sentenza fil-kawża "Cacia *vs* Onor. Prim Ministru" u d-deċiżjoni ta' l-ewwel Qorti, ingħatat deċiżjoni oħra, din id-darba mill-Qorti ta' l-Appell u dana fil-kawża "Lucia Salomone *et vs* Francis Dingli" fit-13 ta' Ottubru 1992 fejn il-punt in kwistjoni reġa' tqajjem riferibbilment però għas-subartikoli (f), (g) u (*l*) ta' l-art. 811 fejn ġie deċiż li l-prinċipji enunzjati fis-sentenza "Cachia *vs* Onor. Prim Ministru", "ma jistgħux japplikaw ukoll għall-każijiet ikkontemplati fil-paragrafi (f), (g) u (*l*) ta' l-art. 811 peress li dawk il-paragrafi jikkontemplaw BISS kwistjonijiet ta' fatt u ta' xejn aktar li jew jirriżultaw jew ma jirriżultawx u għalhekk kwistjonijiet ta' imparzjalità u preġudizzju sempliċement ma jidħlux.....";

Issa anke f'dan il-każ, l-ewwel Qorti ma injoratx, kif *invece* ġie sottomess mill-appellanti, dak li ġie ritenut f'din is-sentenza anzi jirriżulta li kkonsidratu sew però madankollu dehrilha li m'għandhiex issegwih. Dan m'għamlitux leġġerment kif donnu ried jintendi l-appellant Isidoro Agius fir-rikors tiegħu imma bbażat ruħha fuq żewġ raġunijiet. L-ewwel raġuni kienet li hija (i.e. l-ewwel Qorti) ma kinitx tikkondividi l-fehma tal-Qorti ta' l-Appell li s-sub-art. (*l*) "jikkontempla biss kwisjtoni ta' fatt, għaliex fil-fehma tagħha dan l-artikolu jitlob illi jiġi ddeterminat jekk is-sentenza relattiva kinitx l-effett ta' żball"; u t-tieni raġuni

kienet li s-sentenza "Salomone *et vs* Dingli" b'ebda mod ma kkunsidrat l-art. 811(i) tal-Kap. 12". Għandu wkoll jiġi rrilevat li dwar il-kawża "Salomone – Dingli" hemm ***sub judice*** kawża oħra konnessa ta' *indole* kostituzzjonali. Barra minn dan, l-ewwel Qorti ma kinitx marbuta li ssegwi neċessarjament dak li ġie deċiż mill-Qorti ta' l-Appell. Anzi, l-ewwel Qorti marret oltre u aċċettat ukoll l-argument ta' l-appellati Bugeja *et* illi skond "*White Paper*" *tutt'ora* in diskussjoni proponenti emendi fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, hemm ikkontemplat li sakemm ma jingħatax espressament il-kunsens tal-partijiet, f'każi ta' ritrattazzjoni m'għandux il-każ jerġa' jinstema' u jiġi deċiż mill-istess ġudikant riferibbilment għall-paragrafu (e), (f), (g), (i) u (*l*) ta' l-art. 811. Naturalment, l-emendi proposti fil-"*White Paper*" m'humiex liġi u jistgħu jinbidlu faċilment u ma jistax wieħed jorbot fuqhom però lanqas ma għandu wieħed jinjorahom bħallikieku xejn għaliex ċertament huma ta' lanqas indikattivi tal-"*mens legis*" li jixtieq possibbilment jaddotta l-leġislatur fil-konfront ta' l-art. 814 tal-Kap. 12 biex b'hekk dan ikun kompatibbli mal-kostituzzjoni u mal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

Illi din il-Qorti ħasbet fit-tul dwar il-lanjanzi ta' l-appellanti u s-sottomissjonijiet tal-partijiet u jidhrilha li fl-ewwel lok *una volta* li l-appellati deherilhom li s-sub-art. (i) u (*l*) ta' l-art. 811 huma anti-kostituzzjonali kienu liberi li jintavolaw rikors *ad hoc* u independentement mir-rimedji kkontemplati bil-liġi ordinarja għar-raġuni li huma riedu jattakkaw u jannullaw dik il-parti tal-liġi u kwindi ma kienx il-każ li jsegwiha bil-proċedura ordinarja ta' l-appell. Ma jistax jingħad li t-talbiet tagħhom kienu xi "kapriċċ" għaliex diġà kien hemm deċiżjoni ta' din il-Qorti dwar il-paragrafu (e), kien hemm ukoll il-pubblikazzjoni ta' emendi f'*White Paper* li jsostnu sa ċertu punt il-ħsieb tagħhom u f'kull

każ ma kienx għad hemm deċiżjoni dwar il-paragrafu (i) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12. It-tieni konsiderazzjoni ta' din il-Qorti hija li trid tinżamm distinzjoni bejn iż-żewġ sub-artikoli (i) u (*l*) mertu ta' dan l-appell għar-raġuni li filwaqt li l-paragrafu (*l*) huwa tabilħaqq impernjat fuq żball ta' **fatt**, il-paragrafu (i) *invece* jikkontempla l-każ fejn fis-sentenza jkun hemm disposizzjonijiet kontra xulxin. Għaldaqstant il-Qorti sejra żżomm l-istess żewġ paragrafi separati minn xulxin għall-fini ta' deliberazzjoni. Illi dwar il-paragrafu (*l*) trattandosi ta' possibbilità ta' żball fattwali – u hawn din il-Qorti **mhix taqbel** mal-fehma espressa mill-ewwel Qorti, ma jidhrilhiex li huwa l-każ li testendi ***mutatis mutandis*** dak li ġie ritenut u deċiż fis-sentenza "Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" meta din iddeċidiet dwar l-art. 811(e). **Jista'** jiġri li l-apprezzament mill-ġdid tal-fatti jkun tali li jkun aktar xieraq li l-kawża tiġi mismugħa u deċiża minn ġudikanti differenti imma f'dan il-każ dak li hemm stipulat fil-liġi ordinarja, joffri garanziji biżżejjed u m'għandux jitqies li fil-każ ikkontemplat fil-paragrafu (*l*) ta' l-art. 811 hemm xi vjolazzjoni kontra l-Kostituzzjoni jew il-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem. F'dan is-sens għalhekk din il-Qorti jidhrilha li dak li ġie ġà ritenut u deċiż fil-kawża "Salomone *et vs* Dingli" fit-13 ta' Ottubru 1992 huwa validu, ġust u korrett. Għalhekk in kwantu jikkonċerna l-paragrafu (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12 l-appell tar-rikorrenti Onor. Prim Ministru u ta' Isidoro Agius huwa fondat u għandu jintlaqa';

Illi dwar il-paragrafu (i) *invece*, din il-Qorti hija tal-fehma li l-posizzjoni hija differenti. Hawn *si tratta* ta' każ fejn qed jiġi pprospettat li l-Qorti li tkun emanat is-sentenza tkun tat deċiżjoni kontradittorja in bażi tal-liġi u mhux in bażi ta' żball ta' fatt. Jista' jingħad li anke hawn allura wieħed għandu jippreżumi li kull ġudikant integru, rett u ta' fibra kapaċi jara u jaċċetta

tali kostatazzjoni, iżda fl-istess waqt wieħed irid iżomm quddiem għajnejh li l-ġudizzju għandu **jidher li** jkun ġust u imparzjali anke f'għajnejn u fil-konsiderazzjoni ta' kull waħda mill-partijiet involuti. Dan iġibna għas-sentenza "Onor. L. Sant *vs* Kummissarju tal-Pulizija" mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fit-2 ta' April 1990 li straħet ħafna fuq il-każ "De Cubber" deċiż fis-26 ta' Ottubru 1984 mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Jingħad mill-ewwel li dan il-każ kien dwar proċeduri kriminali u mhux ċivili, li ma kienx dwar ritrattazzjoni u li l-mertu wkoll kien kemmxejn differenti. B'danakollu, u hawn ir-rilevanza tiegħu, il-Qorti Ewropeja rriteniet li jkun hemm ksur ta' l-art. 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja meta "*the impartiality of the Court was capable of appearing to the applicant to be open to doubt*". Fil-każ ipprospettat fil-paragrafu (i), l-istess ġudikant ikun qed jiġi adit u mitlub mill-parti biex jiddeċidi mill-ġdid għar-raġuni li s-sentenza li jkun ta hu stess kienet kontradittorja jew aħjar, biex jintuża l-istess kliem tal-liġi, tkun tikkontjeni "disposizzjonijiet kontra xulxin". Kemm jista' jitqies li fiċ-ċirkostanzi l-parti promotriċi tkun tħossha fiduċjuża soġġettivament fl-imparzjalità tal-Qorti ppresjeduta mill-istess ġudikant/i f'sitwazzjoni simili?

Illi għandu jingħad li l-kunċett ta' imparzjalità mhux dejjem wieħed faċli biex tiddefinieh jekk ma jkollokx quddiemek il-każ konkret. Fil-kitba awtorevoli tiegħu "*The Guarantees for Accused Persons under art. 6 of the European Court on Human Rights*", *(M. Nijhofs Publishers, 1992, Ch. 2, p. 144), Stephanos Stavors jiċċita l-każ "Piersack vs Belgium"* biex jgħid li b'imparzjalità nifhmu:

"*The absence of prejudice or bias*";

Iżda ma jieqafx hawn:

"The maxim 'justice must be seen to be done' has been frequently applied in complaints of lack of impartiality as well";

Dejjem fuq dan it-tieni aspett tal-kunċett ta' imparzjalità jkompli jelabora illi:

"Although the impression of the accused is a factor of considerable importance, the Convention organs have reserved the right to review the 'reasonableness', or 'legitimacy' of any doubts created as to the impartiality of the Court" u hawn jagħmel riferenza għal *"Campbell and Fell vs United Kingdom" (1984)* u "Sramek *vs Austria" (1984);*

Illi fid-dawl tad-deċiżjoni "F. Cachia *vs* Onor. Prim Ministru" kif ukoll tenut kont tal-fehma tal-leġislatur kif manifesta fil-"*White Paper*" imsemmija **supra**, għandu jirriżulta li l-lanjanza ta' l-intimat appellant dwar il-paragrafu (i) hi waħda **raġonevoli** u **leġittima** u per konsegwenza hija waħda fondata. Jekk il-Qorti Kostituzzjonali rraviżat vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem taħt l-art. 811(e) meta jitħaddem ma' l-art. 814 tal-Kap. 12, għandu jsegwi li fil-każ ta' l-art. 811(i) tali vjolazzjoni teżisti wkoll;

Illi bħala l-aħħar żewġ osservazzjonijiet għandu jingħad li meta deċiżjoni jsir appell minnha, l-appell jinstema' minn ġudikant/i oħrajn. Dan mhux il-għaliex l-ewwel ġudikant m'għandux il-fibra morali jew l-integrità neċessarja li jerġa' jisma' l-każ mill-ġdid imma proprju l-għaliex l-imparzjalità fi smigħ ta' kawża għandha wkoll **tidher** li qiegħda ssir. Is-smigħ ta' appell jibqa' dejjem distint minn proċedura ta' ritrattazzjoni.

Ir-ritrattazzjoni għalhekk ma għandhiex titqies bħala xi appell ulterjuri, speċi ta' tielet istanza;

Għal dawn ir-raġunijiet:

Tiddeċidi billi filwaqt illi **tilqa'** l-appell magħmul mill-Onor. Prim Ministru u Isidoro Agius in kwantu jikkonċerna s-subartikolu (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12 u f'dan il-kuntest għalhekk qiegħda tirrevoka dik il-parti tas-sentenza appellata dwar dan il-paragrafu, fl-istess waqt però in kwantu l-appell jirreferi wkoll u jitlob ir-revoka ta' l-istess sentenza in kwantu jikkonċerna s-subartikolu (*l*) ta' l-art. 811 tal-Kap. 12, hija **tiċħad** din il-parti tat-talba magħmula miż-żewġ appellanti u f'dan il-kuntest hija tikkonferma s-sentena tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili mogħtija fil-21 ta' Jannar 1994;

Il-kap ta' l-ispejjeż ta' dina l-istanza għandu jinqasam u jiġi ssopportat kwantu għal kwart kull wieħed (¼) miż-żewġ appellanti u r-rimanenti nofs (½) mill-appellati.